

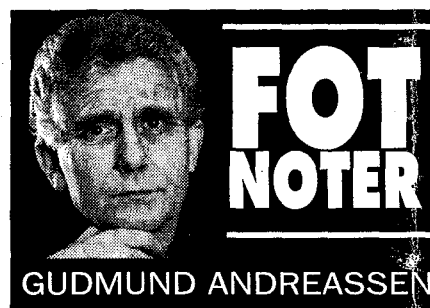
De største ofre

Nordlandsposten 9. juli 1997.

Kjell Fjørtoft er på markedet med en omstridt bok om landssvikoppgjøret etter krigen. Jeg har ikke lest boken og skal derfor avholde meg fra å kommentere den. Men i en meget kritisk omtale av boken, skriver Per Egil Hegge i Aftenposten noe jeg finner grunn til å utdype nærmere.

Hegge omtaler den trakassering Fjørtoft i sin bok påpeker at barn av landssvikdømte ble utsatt for. Det er en trakassering Hegge ikke forsvarer, men som han mener følger med enhver straffesak hvor småbarnsforeldre blir domfelt. - Et hvert rettsoppgjør, også om det måtte bli gjennomført på uklanderligste vis, har en rekke konsekvenser som ikke er tiltalende for dem det går ut over, eller for deres nærmeste familie, skriver Hegge.

I Bibelen står det noe om fedres misgjerninger som hjemsøker de etterlatte i mange ledd. Så galt er det nå vanligvis ikke. Som oftest er det bare i slektsfeider det skjer. Men i den aktuelle situasjon og den nærmeste ettertid, er utvilsomt de

største ofre i enhver graverende straffesak den domfeltes nærmeste familie. Det svir å bli satt i fengsel, men ofte svir det vel så hardt for foreldre, ektefelle og barn å bli rammet av den sosiale katastrofe en fengselsstraff innebærer.

I noen tilfeller skjer det ulegelige brudd mellom domfelte og den nærmeste familie. Barn og ektefelle kan ikke tilgi den straffedømte de påkjenninger han eller hun, har utsatt dem for. Skuffelsen, smerten, den sterke opplevelsen av tillitsbrudd, er for stor til at de orker å gjen-

oppta de gamle familierelasjoner. Særlig gjelder det i sedelighetssaker. I dem brytes mange broer mellom mennesker.

Men i vanlige straffesaker, hvordan forholder man seg til et nært familiemedlem som blir domfelt og må i fengsel? Jeg har heldigvis ingen erfaringer i så måte, men jeg snakket en gang med en mann som opplevde at hans far fikk en ganske lang fengselsdom. - Det var en tøff opplevelse, men den medførte en fortrolighet, en nærkontakt med min far jeg ellers aldri ville fått, fortalte mannen meg. Han oppdaget så mange sider ved sin far han før hadde oversett. I denne oppdagelsen fremsto et meget sammensatt menneske, på godt og ondt. De gode sider overskygget de dårlige. - Paradoksalt nok, ble jeg mer glad i min far etter dommen enn før han ble puttet i fengsel, sa mannen.

Det er noe almengyldig ved denne mannens beskrivelse av sin far. Sigurd Hoel skrev om Hamsun, at nazismen bare var en stripe i ham. Alle har vi våre striper. Jeg kjenner folk som i enkeltsaker har

ekstreme og ufysiske meninger, men som besitter en menneskelig frodighet og varme som kompenserer for deres negative trekk. Dessuten er de sjarmerende selv-motsigende. Ved sin livsførsel dementerer de sine egne meninger.

I hvor stor utstrekning ble barn av landssvikdømte trakassert i de første etterkrigsårene? Jeg vet ikke, men la meg svare for min egen del. Jeg var i tenårene den gang, og jeg kan ikke huske at politisk foreldrebakgrunn spilte noen som helst rolle for kameratskapet. Temaet ble ikke brakt på bane, det var ikke-eksisterende. Noen av disse tenåringene ble etter hvert rødglødende kommunister. Også det tålte kameratskapet. Vi var ganske rause av oss, bortsett fra når det gjaldt jenter. På dem røk det mangt et vennskap.